

БӨЛІМ: ҒЫЛЫМ

Астрономия философиялық ғылым ретінде

ЖАРИЯЛАНДЫ
10.10.2021СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/107525/>

“Астрономия жанды жоғары қарауға мәжбүр етеді және бізді осы әлемнен басқа әлемге жетелейді.”

Плато

Н

Астрономия алғашқы және ежелгі ғылымдардың бірі. Шынында да, бұл біздің кім екенімізді, қайда және бізді қоршап тұрған орта туралы сұрақтар алғаш пайда болған кезде пайда болды. Астрономияның маңызы бізді қоршаған әлемді тануда аса үлкен болып табылады.

Астрономия философиясы

Бастапқыда астрономия философиялық ғылым ретінде әрекет етті. Ол біздің әлемнің ғарышпен байланысты табиғатын зерттеумен айналысты. Шындықты айтқанда, ең алдымен тек болжамдық ойлар түзіліп, тек содан кейін ғалымдар қандайда қорытындыларға келді. Осылайша бүкіл ғылым қалыптасты.

Философия және ғылым

Белгілі болғандай, философия астрономиядан бұрын пайда болған. Қарапайым тілмен айтқанда, ол астрономияны зерттеудің негізін қалады.

Әлем туралы білім аспан нысандарын зерттеу арқылы өтті. Кез-келген дәуірдегі адамдардың дүниетанымы космологиялық мифология мен философиямен байланысты.

Бір кездері астрономияның көптеген сұрақтары мен міндеттері ғарышқа қатысты ғылыми идеялар мен теорияларға әкелді.

Ғарыш және философия

Бұрын Әлемді біртұтас деп қарастырған. Уақыт өте келе, адамдардың Әлем туралы идеясында Аристотель ілімі үлкен рөл атқарды. Ол Әлем жер және аспан болып екіге бөлінеді деген пікірді ұстанды.

Ғылыми астрономияның маңызы

Кейінірек ғылыми көзқарастар мұндай теорияны жоққа шығарды. Біртектілік принципі өзекті болды. Осылайша, жердегі құбылыстар бөлек емес, Әлемнің процестерімен бірдей болды. Бұрынғыдай жер мен ғарыш бір-бірімен байланысты, бірақ қазір тұтас құрылым пайда болды.

Жер, ғылым және адам

Ғылым мен техниканың дамуы басталған кезде астрономияны зерттеудің физика-химиялық бағыты пайда болды. Содан кейін ғалымдар көптеген ғарыштық құбылыстарды анықтау және өлшеу үшін математикалық принциптерді қолдануды үйренді.

Сонымен қатар, астрономияның жеке бөлігі-космология пайда болды. Қазіргі космология өзінің теориялық негізі ретінде астрофизика мен астрономияны біріктіреді. Оның тұжырымдары Ғаламның эволюциясы туралы Астрофизика ашқан соңғы қасиеттердің зерттеулеріне негізделген: біртектілік, изотропия, ғаламның кеңеюі. Бүгінгі таңда космологияның ғылыми мәртебесі даулы болып табылады: космологияның астрономия саласы ма, әлде тәуелсіз бе, жоқ па белгісіз. Космология өзінің зерттеу тақырыбында астрономиядан оқшауланған, философияға ұқсас, ол Ғаламның және бүкіл әлемнің өмір сүру мәселелерімен айналысады. Бірақ философиялық көзқарастарды жоққа шығару мүмкін емес. Әрине, олар ғылымның негізін құрайды.

Әрине, астрономияның адамзат өміріндегі маңызы зор. Оның арқасында бізді не және қалай қоршап тұрғанын түсіне бастадық. Дегенмен, кейбір сұрақтарға жауап бере отырып, бізде басқалары пайда болады. Бірақ адам осылай жұмыс істейді. Бұл философия мен астрономияның байланысын көрсетеді.

Жанатаев Данат

Жанатайұлы.

*Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-нің профессор ,
доценті*

Есимжанова Д.А., Жумағұлов А.Е., Нугманова

Ә.Б., Тлеубек А.Н.

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінің магистранттары

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.